

SLOVENE NIJA

UREDNIŠTVO: LJUBLJANA, GOSPOSKA 12 — NAROČNINA ČETRTLETNO 15 DIN, ZA POL LETA 30 DIN, ZA VSE LETO 60 DIN — POSAMEZNEŠTEV. 150 DIN — V ZAMEJSTVO ZA VSE LETO 90 DIN
UPRAVNIŠTVO: LJUBLJANA GOSPOSKA 12 — POŠTNOČEK. RAČUN: LJUBLJANA ŠT. 16.176 — ROKOPISOV NE VRAČAMO — OGLASI PO TARIFU — TISKARNA ZALOŽNA TISKARNA (M. BLEJEC) V LJUBLJANI

Politični dogodki

Na bližnjem vzhodu, za nas najbolj važnem, se razvijajo stvari z veliko naglico. Rusi zbirajo na jugu velike vojske. Odesa je nekako središče zanje. In prav nič ne prikrivajo, kam to pripravljajo in zbiranje meri. Nočejo, da bi se v vzhodnem Sredozemlju motil mir, vsaj ne zoper njihne koristi, in čim bližji je nevarnostni pas Dardanelam in Bosporju, tem bolj je Rusija prizadeta. Spet kedaj je treba poudariti, da je veljalo to in bo veljalo za vsako Rusijo, za belo nič manj kakor za rdečo, kajti državna politika pomeni boj za obstanek in razvoj države. Zato je in mora biti v osnovi zmeraj ena, če ji tudi včasih in za nekaj časa lahko daje taktika drugačen videz.

Morske ožine med Evropo in Azijo, Bospor in Dardanele, za oblast nad katerimi gre v tem primeru, kažejo prav v teh dneh svetovno politično podobo. Navzlic navideznemu protislovju pa je ta podoba v popolni skladnosti z rusko, a nič manj tudi s turško politiko. Turčija ima oblast nad ožinami že nad pol tisočletja. Bila je zato do zadnjega časa naravni nasprotnik Rusije, ki jih je tudi hotela imeti. Tri sto let sta si bili obe državi zaradi njih nepomirljiva nasprotnika, in v vsakem sporu, ki ga je Turčija imela, je stala Rusija na nasprotni strani. To je trajalo, dokler je bila Turčija velika sila. Razmerje se je takoj spremenilo po svetovni vojni, ko je Turčija kot velika sila prenehala. Ne da bi se bila Rusija ožinam odpovedala — če ne bo tekmeča od zunaj, si jih bo prej ali slej skušala dobiti, in »priateljstvo« s Turčijo, tolikanj zagotavljanje in oznanjano, jo bo pri tem malo motilo. Toda danes silijo druge velike sile v vzhodno Sredozemlje. V prav nevarni bližini ožin ima Italija Dodekanez — dvanajst otokov na strateško važnem južnovzhodnem delu Egejskega morja. Rusija mora biti zategadelj dvakrat previdna in pazljiva. Turčija seveda nič manj. In če je res te dni izjavila sovjetska vlada v Ankari, da bo podpirala turško vlado z vsemi močmi v njenem prizadevanju za mir na Balkanu, tedaj je ta izjava samo dokaz, kako velike so ruske politične koristi v tem delu Evrope. Se bolj različne so nekatere turške izjave. Ze pred italijansko napovedjo vojne zaveznikom je pisal turški list »Jeni Sahah«: »Italijanski napad na Francijo bo ogrozil mir na Sredozemljskem morju. V tem kritičnem trenutku je naša dolžnost, da izjavimo odkrito in odločno, v jeziku, ki ni dvoumen, da bo Turčija dobesedno uvaževala zavezo, ki jih je sprejela nasproti zaveznikom, in da je ne bo nič moglo ustaviti, da izvrši svojo nalogo. Vsi drugi glasovi prihajajo od tistih, ki hočejo, da bi Turčija ponizala čast in ugled turškega naroda. Mi imamo simpatije in odkrito prijateljstvo do zaveznikov. Imamo toliko vere v tisto, kar oni branijo, in prepričani smo o njih končni zmagi. V času, ko se nahaja Italija pred končno odločitvijo, je naša dolžnost, da ji sporočimo to resnico.«

Ob italijanskem vstopu v vojno so se seveda spet kedaj obrnile vse oči v Ameriko. Ta se je po svoji miselnosti že davno odločila za zaveznike, podobno kakor Italija od vsega začetka za Nemčijo. In Amerika je na najnovejšo vojno napoved hitro reagirala: takoj naslednjega dne je govoril sam predsednik Roosevelt zelo ostro in različno zoper filozofijo nasilja, ki se vrača v mračne dobe in ograja napredek človeštva. Nastopil je tudi zoper izolacioniste in izrazil simpatije tistim, ki prelivajo svojo kri v boj zoper oznanjevalce sile. Obenem je spet pozval Amerikance, da pospešijo proizvodnjo vsega potrebnega orožja.

Pri tej priložnosti poroča »United Press«, ameriški poročevalski urad, da je dovolil kongres samo za Rooseveltovega predsedstva že 7.928.450.525 milijonov dolarjev za oboroževanje. V našem denarju bi to znašalo nad 435 milijard dinarjev, to se pravi ves naš državni preračun za kakih 40 let. Po pravici pravi torej laški list »Messaggero«, da je Amerika vsekako za vojno že precej pripravljena.

Sicer bi bilo pa še omeniti poročilo lista »New York Times« iz Rima, ki pravi: »Po vseh tukajšnjih informacijah je Roosevelt obvestil Mussolinija, da bo imela laška intervencija za nasledek celo vrsto drugih intervencij, med njimi tudi ameriške.« General Pershing pa, glavni zapovednik ameriške vojske v svetovni vojni, je rekel, da je fronta v Franciji prva ameriška obrambna črta, ki je za Ameriko življenjskega pomena. O naši notranji politiki se ne da dosti poročati.

Be-seda o koncentraciji gre še zmeraj sem in tja. O njej smo svoje misli že nekajkrat povedali, in gotovo je, da do prave koncentracije vseh sil naših treh državnih narodov ob sedanjem političnem strankarskem sestavu ne more priti.

Beseda o Rusiji

Do zelo različnih zaključkov glede Rusije, usmerjanja našega razmerja do nje in upov, ki naj jih stavimo nanjo, je mogoče priti ne samo zaradi različnih ideologij, s katerimi gledamo nanjo eni in drugi, temveč že samo zaradi bolj ali manj živega smisla za individualizirajoče sile zgodovine, boljšega ali slabšega poznavanja individualnosti razmer in situacij, v katerih se neka ideja uveljavlja.

Leninizem — vprašanje, če je leninizem res samo premena marksizma na nove razmere, to je na imperialistično razdobje kapitalistične družbe, puščam tu ob strani — je ena teorija odgovora na isto osnovno vprašanje: iz kakšnega svetovno-nazornega izhodišča, s kakšnimi metodami in s kakšnimi cilji da je treba rešiti človeka iz socialne stiske naše dobe. Gledano v tej perspektivi, z živim smislom za individualizirajoče sile zgodovine, torej zlasti tudi za dejstvo različnih narodov, se mi vidi boljševidem zlasti z vsem političnim sestavom, ki vlada danes tamkaj, plod ruskih razmer. Za tako trditev ima človek mnogo opore ne samo v spisih tako zvanih »meščanskih« (to so vsi tisti, ki izrekajo o Rusiji tudi kako kritično besedo) piscev, temveč tudi v spisih samih leninistov. Tako berem na primer v zgodovini vsezvezne komunistične stranke:

»Med vzroki, ki so določili sorazmerno tako lahko zmago socialistične revolucije v Rusiji, je treba navesti naslednje glavne vzroke:

1. Oktobrska revolucija je imela pred seboj takega, sorazmerno slabotnega, slabo organiziranega in politično malo izkušenega sovražnika, kakršna je bila ruska buržuazija. Ruska buržuazija, ki se še ni bila gospodarsko utrdila in ki je bila popolnoma odvisna od državnih naročil, ni bila niiti politično samostojna, niiti ne zadostno iniciativna, kar ji je bilo oboje nujno potrebno, da bi našla izhod iz položaja itd.

2. Oktobrski revoluciji je načeloval tak revolucionaren razred, kakor je bil delavski razred Rusije, razred, ki se je bil utrdil v bojih, ki je šel v kratkem skozi dve revoluciji in ki si je zavojeval na predvečer tretje revolucije ugled ljudskega voditelja v boju za mir, za zemljo, za svobodo, za socializem itd.

3. Delavski razred Rusije je imel v revoluciji takega resnega zaveznika, kakor so bili revni kmetje, ki so tvorili velikansko večino kmečkega prebivalstva. Oni so imeli v tem času priložnost preizkusiti na dejanju vse stranke Rusije ter se prepričati, da nimajo ne kadeti, ne esarji, ne menjševiki namena, resno se pripraviti z graščaki in prelivati kri zaradi kmetov, da je v Rusiji ena sama stranka, ki ni zvezana z graščaki in ki je pripravljena uničiti graščake, da bi zadovoljila kmečke potrebe itd.

4. Delavskemu razredu je načelovala taka v političnih bojih preizkušena stranka, kakor je stranka boljševikov, — le taka stranka je lahko izvedeno združila v en sam revolucionarni potok takšna različna revolucionarna gibanja, kakor splošno demokratično gibanje za mir, kmečko demokratično gibanje za odvzem graščinske zemlje, narodno osvobodilno gibanje zatiranih narodov za narodno enakopravnost in socialistično gibanje proletarijata za strmoglavljenje buržuazije in za ustanovitev diktature proletarijata itd. itd.«

Ni moj namen v tej zvezi in mi ni niti ni mogoče, točneje analizirati vse te uradne ugotovitve leninistov in izvesti iz njih zadnje zaključke. Hočem tu le čisto v splošnem opozoriti na nekatere zelo važne individualne okolnosti, v katerih se je razvijala in zmagala boljševiška revolucija in podpreti svojo trditev, kako važno je poglobiti poznanje konkretno danih razmer in smisel za daljnosežni pomen individualnosti teh razmer, objektivnih in subjektivnih pogojev, v katerih naj se uveljavi neka ideja sicer splošno človeškega pomena.

Nikdar ne more po mojem mnenju najti pravega razmerja do današnje Rusije tisti, ki gleda na Rusijo samo z nekega univerzalističnega ideološkega gledišča. Kdor je leninist, mu bo vse dobro in vse prav, kar koli iz Rusije prihaja ali se v Rusiji godi, kakemu drugemu celostnemu ideologu, na primer našim političnim katoličanom, pa bo vse napačno in nevarno, kar koli iz Rusije prihaja ali se tamkaj godi. Prvi je v nevarnosti, da bo polagal na Rusijo tudi take upe, ki niso utemeljeni, posnemal bo mehanično vse, kar tamkaj delajo, drugemu pa bo že sam obstoj Rusije, kakršna danes je, v večni strah in trepet ter netilo slepega sovraštva.

Po mojem mnenju drži trditev, da je presojanje današnje Rusije narekovano v glavnem z dveh stališč: z enega, ki mu je boljševizem z vsem svojim sestavom, zlasti političnim, predvsem plod ruskih razmer, delo ruskega človeka, in z drugega, kateremu je boljševiška Rusija z vsem svojim sestavom predvsem svetovno-nazorna, za vse narode enako vzorna oziroma nevarna zadeva.

Na drugi strani pa je človek, ki tako gleda na Rusijo, seveda dovolj dobro zavarovan proti temu, da bi iz stikov z Rusijo izvajal kake mehanične nasledke glede metod in ciljev naših notranjopolitičnih naporov in da v teh političnih stikih ne bo preprosto gledal nadomestila za vse druge politične zveze ali ozire. Ne bo si omišljal upov, ki morejo biti iz naših razmer in zlasti geopolitičnega položaja naše zemlje varljivi.

Niso danes časi, da bi mogli o tem v javnosti obširneje razpravljati. Točna, resnicoljubna analiza današnjega evropskega položaja, upoštevanje vseh komponent današnjega dogajanja pa, tako mislim, navaja k zaključku, katerega odklanjanje ali zatiranje pomeni zelo važno ločitev duhov:

Ceterum censeo.....

Lojze Udè.

nosilo ljudsko zaupanje. Zanimivo je pri vsem tem, da se za koncentracijo najbolj vnmajajo jugoslovenci, torej tisti, ki so doslej za pravo koncentracijo, namreč za koncentracijo duhov in src, najmanj storili, še več, ki so te duhove s svojim jugoslovenskim unitarizmom samo dekoncentrirali in gnali v zanikanje. To razdiralno delo, delo zoper edinstvo med Slovenci, Hrvati in Srbi, je sploh edino, na katero morejo pokazati jugoslovenci v vsem razdobju med velikima vojnoma.

Jugoslovenom bi bila seveda koncentracija zgolj sredstvo, da obnovi centralistični velikosrbski hegemonizem. Koč dokaz naj navedemo samo velikosrbski »Srpski glas«. Ta se kakopak tudi zavzema za koncentracijo, toda za tako, v kateri bi bile lahko Slovincem in Hrvatom vzete od večine vse pravice, kajti »Srpski glas« seveda predpostavljaja, da bo v tej koncentraciji srbska večina. Skratka oživljeni vidovdanski duh! Svoje hegemonistične namene skriva kajpada prav kakor nekdanji vidovdanci za besedo o obrambi domovine, ki da je mnogo važnejša od zadovoljnosti ali nezadovoljnosti Hrvatov. In če bi kdo le še dvomil, da ljudem okoli »Srpskega glasa« ne gre za povrnitev in protislovski in protihrvški hegemonizem, tedaj ga mora sprebreniti zahteva tega lista, da se vprašanje sporazuma in reševanje notranjih vprašanj odloži na mirne čase. Dotlej pa naj seveda vlada centralizem in hegemonizem kakor doslej.

In za ta tako donosni centralizem jim gre. Zato bi bilo seveda zastoj dopovedovati takim ljudem, da so najmočnejša obramba vsake države zadovoljni narodi in da bi ne bilo slabše obrambe naše države, kakor če bi spet kak Zivković ali Stojadinović poskušala izvajati ta recept »Srpskega glasa«.

Spet kedaj naj opozorimo še na to, da je »Srpski glas« glasilo »Srpskega kulturnega kluba«.

VOJNA

Kadar smo poročali o vojni, smo zmeraj opozarjali na dvoje dejstev: na eni strani Nemčija, vsestransko pripravljena, a z omejenimi pomočnimi viri, na drugi zavezniki, manj pripravljani, a s skoraj neomejenimi mogočnostmi, da svojo oborožbo spolnijo. Iz teh dveh dejstev pa izhaja nujno vojskovanje, kakršna pač je: Nemčija hiti, vse sile meče v boj, da doseže zmago, preden bi ji postali nasprotniki enaki ali celo močnejši, zavezniki pa skušajo na vse kriplice zavleči odločitev, dotlej pa so zadovoljni, če morejo le vztrajati. Pri tem so seveda na slabšem, kakor je pač napadeni zmeraj na slabšem, razen če ga ločijo od napadalca težko premagljive ovire.

V tem znamenju se tudi bije te dni velika bitka na zahodu, bitka Francije, kakor jo imenujejo Francozi. Nemci še zmeraj napredujejo, na nekaterih krajih so zavezniško vojsko že močno potisnili nazaj, in njihna premoč ograja zaveznike že prav resno. Vendar se je pokazala francoska bojna črta pod Weygandovim vodstvom dovolj prožna, da ni bila še nikjer prebita. Pri tem je sicer gotovo, da imajo Nemci velikanske zgube, bržkone precej večje kakor zavezniki, gotovo pa je prav tako, da jih, vsaj za zdaj, laže spolnjujejo kakor zavezniki. Kaj zanesljivega povedati o izidu te bitke bi pa mogel le tisti, ki pozna na eni strani količino in kakovost memških rezerv, na drugi pa število krdel in množino vojnega materiala, ki prihaja iz Anglije in Amerike Francozom na pomoč.

Da je položaj v tej bitki za zaveznike kritičen, dokazuje dvoje dogodkov v tem tednu: prvi je vdaja norveške vojske, drugi pa italijanska vojna napoved.

Do vdaje norveške vojske je prišlo in je moralo priti, ko so zavezniki sklenili, da prepeljejo ravno zaradi težkega položaja v Franciji svoje čete iz severne Norveške na zahodno bojišče. Za zaveznike je pač trpko najbolj to, da so morali prostovoljno zapustiti Narvik, ki so ga šele pred dobrim tednom po dolgih in hudih bojih osvojili. Povrh so pa z Narvikom prepustili Nemčiji tudi vse leto odprt pristop do švedskih železnih rudnikov.

Tudi italijansko vojno napoved je šteti za nasledek kritičnega položaja v bitki Francije. Sicer je gotovo, da vstop Italije v vojno zaveznikov ni iznenadil. Bolj ali manj so biti na to pripravljani že od vsega začetka vojne. Bilo jih je celo, ki so naravnost obžalovali, da do te vojne že takoj od vsega začetka ni prišlo.

Posebno očitna je bila pripravljenost zaveznikov, ko so v Severnem morju v začetku norveške vojne prizadejali nemški mornarici tako hude zgube, da so lahko večino svojega ladjevja poslali v Sredozemlje. Razen morebiti letal bržkone ne bo Italija tudi posledje vezala nič več zavezniških sil, kakor jih je že doslej s svojim »nevojskovanjem«.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Versajstvo, wilsonizem in „Sodobnost“

V nekakšnih »Sodobnih razmišljanjih« se je »Sodobnost« v svoji letošnji 6. številki zadela tudi ob nas. »Dejanjevecem« očita da so brez pomislekov podpirali versajstvo »Slovenije«, nam pa še posebej, da je pod našimi »nespretnimi rokami« začelo služiti geslo slovenstva »kot krinka za miselnost, ki se predstavlja kot nacionalna omejenost, dejansko pa je — zamaknjena v preteklost, v wilsonizem, v versajstvo«. In seveda zavrača »Sodobnost« tako »zlorabo«, ki lahko samo škoduje resničnemu slovenstvu...

Najmanj kar lahko po pravici zahtevamo od vsakega resnega pisca je, da si je na čistem glede pojmov, s katerimi dela. Kdor pa govori o »wilsonizmu« in »versajstvu« na eno sopo, ta dokazuje kvečjemu, da si je prisvojil izrazne načine povprečnih celostnih uvodnikov, ne pa da bi mu bilo za stvarno razravnavanje.

Kajti v resnici sta si ta dva pojma v kar največjem nasprotju.

Za »wilsonizem« ima očitno »Sodobnost« Wilsonov mednarodno politični program, razglašen v januarju 1918. leta, ki obsega 14 točk. Poglavitna točka tega programa, ki jo ostale le po nekakšnem dopoljujejo, je pravica narodov do samoodločbe. Morebiti bi se dalo z realno političnega stališča marsikaj prigravarjati temu programu, posebno da je preveč štel na duha pravičnosti in premalo računal z nacionalnim imperializmom, zastopnikom in zagovornikom surove sile. Ni se zgodilo prvič v zgodovini, da je bila velika misel ob svojem rojstvu brez moči — tudi v vladarstvu misli veljajo zakoni rasti in razvoja. Iz tega pa še ne sledi, da bi bila misel na sebi slaba, niti to ne, da bi bila brez moči. Res, na žalost, velike misli samoodločbe narodov povojna Evropa ni znala uresničiti, če bi jo bila, bi sedanje vojne najbrž ne bilo. Toda mar se ni ves

povojni svet razgibal zaradi njih, mar ni pravica do samoodločbe še zmeraj ideal večine narodov, večine človeštva? Živa je bila ta misel, živa je in bo tudi ostala. To pa je poglavito za njeno zmago. V kakšni obliki se bo to zgodilo, o tem smo ravno mi že dovoljkrat razmišljali in pisali, in dosedanj svetovnopolični razvoj nam samo zmeraj znovega potrjuje, da smo imeli prav: v svobodni zvezi svobodnih narodov, v kateri bo narodni boj zgubil svoj pomen, ker narodnega ograjanja ne bo, v zvezi torej, ki bo edina mogla osvoboditi človeštvo nacionalnega imperializma in mu dati mogočnost, da se posveti omiki in socialnim zahtevam svojih ljudstev.

Versajski mir pa je živo nasprotje Wilsonovega načela o samoodločbi narodov. Res je, to načelo si je vzel za podstavo. Držal se ga je pa samo, kolikor mu je šlo v priklad. »Versajstvo« je torej »wilsonizem« samo izmaličilo. Nesmiselno je zagadelj in grobo nepoznanje stvari, metati oboje v en koš. Saj versajskega miru ravno Amerika ni priznala, dežela torej, ki je misel samoodločbe narodov hotela imeti za osnovo meddržavnega življenja. In Wilson sam je bil, dokler je pri versajskih pogajanjih sodeloval, v nepretreganem odporu zoper nacionalistični imperializem, ki je to načelo potvarjal in posiljeval. Saj je italijanski zastopnik ravno zaradi Wilsonovega odpora proti italijanski zasedbi Reke celo za nekaj tednov sploh odpotoval iz Pariza! Imamo primer Poljske, ki si je prisvojila v versajškem

miru zoper voljo Wilsona in zoper njegova načela dežele, ki ji niso šle in zaradi katerih je bila njena državna stavba tudi precej trnla. »Sodobnost« ve, zakaj ne moremo navesti še drugih primerov, zakaj jih tudi prej nismo mogli. Če kdo, smo bili ravno mi Slovenci po versajškem miru prizadeti. Zato se je »Slovenija« zmeraj obračala zoper njega. Če torej »Sodobnost« tako povprek opravlja z enim in drugim in oboje na eno sopo podtika nam, tedaj ne dokazuje drugega, kakor da ji ni za stvarnost, da trguje s ceneno robo nekega političnega aksiomatizma, ki mu ne gre za vsebino, ampak za propagando.

Pri branju »Sodobnih razmišljanj« postaja precej očrta piščeva manija, spraviti vse dogajanje v kar najpreprostejše oblike. Tako mu je moralo postati celo »versajstvo« eno z »wilsonizmom«. Toda volja in želja, spraviti vse na preprosta gesla, še ni dokaz, da so stvari same preproste. Resnica ne plava zmeraj na površini, da se lahko samo sklonimo po njej, in do spoznanja se je treba včasih dokopavati v napornem delu. Ni vsakemu do tega, morebiti mu tudi dano ni. Samo če mu ni dano, še ne sme imeti ustega za nespretnega, ki išče s trudom resnico, za spretnega pa tistega, ki mu je osnova vsega spoznanja podana že vnaprej in ki mu je treba dejstva samo prinenjati nanjo, — s precejšnjim nasiljem po navadi, kakor dokazuje pričujoči primer. Tak pač ne bo doumel Nietzschejevih besed:

... iz globokih sem se zbudil sanj!
Globok je svet —
in globlji kot je mislil dan.

T. M.

Z A P I S K I

Hlačno edinstvo

V »Jutru« opisuje neki jugosloven svoje doživljanje na Gorjušah. Njegovo nacionalno oko je takoj opazilo, da nosi neki domačin hlače iz Pirota, torej tako rekoč jugoslovenske nacionalne hlače. In še to je zvedel, da so še drugi gorjuški gornjaci naročili take hlače, ki da so »najprimernejše za naše kraje in razmere«. In jugosloven bi ne bil, kar je, če ne bi bil izvajal iz tega primerne edinstvene nasledke: »Gorjuše — Pirota. Iste moške hlače!... Kaj neki poreko k temu praktičnemu edinstvu učenj farizeji?«

Morebiti bo ta hlačni premišljevalec kedaj slučajno opazil, kadar bo spet opazoval hlače svojega bližnjega, da je v Sloveniji na primer še vse več kakor mož s pirotskimi hlačami takih, ki nosijo hlače po angleški modi in iz angleškega blaga in da bi jih bilo morebiti še precej več, če bi nam jugosloveni ne bili u-e-dinili našega denarja. Kar verjetno se nam celo zdi, da bi celo Gorjušniki nosili rajši take hlače kakor pirotske, če bi jih le zmogli. Kaj bi neki porekli k takemu angleško-slovenskemu nacionalnemu edinstvu učenj jugoslovenski farizeji? Posebno še spričo dejstva, da med najbolj nacionalnimi jugosloveni pač najdeš lahko same angleške hlače, po obliki

in če se le da tudi iz blaga, prav gotovo pa nobenih pirotskih ne.

Mi seveda, ki nam ne pride na misel, da bi ob vsakih nenavadnih hlačah začeli premišljevat o smislu vesoljstva sploh in nacionalnega posebej, si pri takih stvareh ne mislimo prav nič drugega, kakor da so povsod na svetu stvari in ljudje, od katerih se da kaj učiti. Na kakšne edinstvene nauke pa še takrat nismo prišli, ko smo videli na neki maskaradi neznansko široke kitajske hlače. Namreč, da smo popolnoma jasni, v teh hlačah je tičal seveda tudi neki človek, ki pa je ob pomembnosti hlače za nacionalno edinstvo in nauk o njem seveda popolnoma postranskega pomena. Opozarjamo pa na ta maskaradni pojav jugoslovene, da premišljujejo o njem. Takole za neskrupen podlistek o kitajsko-slovenskem nacionalnem edinstvu bi že zalegel.

Pomen Besarabije

Kakor marsikatero drugo vprašanje, se tudi vprašanje Besarabije pri nas obravnava s precej enostranskimi pogledi. Vse razprave, ki smo jih o tej stvari brali ali slišali, so se v bistvu sukale okoli vprašanja narodnosti prebivalstva. Večina teh mnenj soglaša v tem, da nimajo nadpolovične večine niti Romuni niti Rusi. Zato so

prepričani, da je čisto vseeno, ali pripada ta dežela Romuniji ali pa Rusiji. Zadeva pa nikakor ni tako preprosta.

Ne smemo namreč pozabiti, da južni del dežele sega do severnega rokava izliva Donave v Crno morje. To se pa pravi, da so s posestjo Besarabije zvezana še druga vprašanja, ki so za sovjetsko Rusijo mogoče veliko važnejša kot pa narodnostno vprašanje samo. S tem, da so Romuni po končani svetovni vojni zavzeli Besarabijo, so odrinili Rusijo od toka in izliva Donave ter na ta način ustvarili podlago za to, da je bila Sovjetska Rusija izključena tudi iz mednarodne donavske komisije, v kateri je pred svetovno vojno carska Rusija imela pomembno besedo. Na ta način pa Sovjetska Rusija ni bila samo izključena pri gospodarskem sodelovanju, temveč je bil s tem tudi njen politični vpliv izrinjen iz srednje in južnovzhodne Evrope.

Sedaj, ko je Sovjetska Rusija sklenila trgovinsko pogodbo z Bolgarijo in Jugoslavijo, je postalo vprašanje ruskega sodelovanja v donavski komisiji spet nujno. Med Jugoslavijo in Rusijo celo ni druge neposredne poti kot Donava, zato je to vprašanje tem bolj važno. Po nekkih poročilih se je Rusija že obrnila na donavsko komisijo z zahtevo, da napravi v svoji sredini prostor tudi za njenega zastopnika. Nekateri v komisiji zastopane države pa menda nasprotujejo tej zahtevi in utemeljujejo svoje odklonilno stališče z izgovorom, da Rusija ne meji naravnost na Donavo, češ da se Crno morje ne more šteti za takšno mejo. Na te ugovore pa so neki moskovski časniki odgovorili, da bo Sovjetska Rusija kmalu dokazala, da njene meje teko ob Donavi.

Bodoča Evropa

Laški obzornik »Relazioni Internazionali« objavlja italijanske politične cilje takole, kakor beremo v »Slovencu«:

»Iz sedanje evropske vojne mora priti nova Evropa, ki pa ne bo organizirana po narodnostnem načelu, marveč na podstavi imperialnih pojmov, ki so višji od narodnostnih in ki nad posameznimi narodnostnimi interesi združujejo višje človeške koristi. Evropa mora postati mednarodnostna skupnost.«

Gospodu kritiku v »Sodobnosti«

Ustvarili ste si nasprotnika po lastni želji in zamisli in ga pogumno obglavili. Podcejujete me. Tako cenega orožja proti vam, kakor mi ga ponujate, ne potrebujem. Prilika bo za tehtnejše razgovore. Samo to: Nikdar niste zapisali bolj lahkomiselne besede kakor tisto o zlorabi slovenstva. Ko se o tem prepričate, ali boste možati dovolj, da jo preključete?

Rud. Mencin.

Dober zgled: Mnogokrat odvrnemo druge od stranpoti ravno s tem, da hodimo mi po pravi... (Mme Swetchine.)

VOJNA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Verjetno pa je, da so Italijani vsaj v tehničnem pogledu svojo vojsko dobro pripravili. Tudi ni jasno, kje pride do večjih bitk. Meja proti Franciji je z malimi izjemami težko prestopna. Morebiti bodo napravili tako, kakor so hoteli narediti že 1914. leta, ko so pred bitko na Marni nameravali stopiti na stran Nemčije in ko so njihni častniki že pripravljali na Tirolskem in Bavarskem vse potrebno za prevoz laških divizij na francosko-belgijsko bojišče. Vsekako pa se zdi, da bodo prvi večji spopadi na morju in v zraku.

Zaveznikom se v tej vojni hudo maščujejo stari politični gresi. Lahkovernost, v politiki največja napaka, jih je pripeljala v München. Te dni pa lahko berejo in slišijo, da so najboljši nemški tanki in oklopni vozovi iz — Skodovih tovarn na Češkem! — Pred leti že je priporočal neki francoski polkovnik ustanovitev oklopnih divizij, in sedanji vladni predsednik Reynaud je ta predlog oblikoval v zakonski načrt, ki je bil pa — odklonjen. Ta polkovnik je dobil danes visoko zapovedniško mesto. A koliko bi bilo vse drugače, če bi ga bil dobil že pred leti!

Janez Kocmur:

BREZ NASLOVA

(Nadaljevanje)

Zategadelj vesten učitelj svojega posla ne sme vršiti mehanično, temveč ga mora prilagojevati posebnostim poedincea. To more do neke mere tudi pri velikem številu učencev. Začetek zahteva mnogo truda in iznajdljivosti, dokler tipa in preizkuša; ko je spoznal vse, gre delo laže od rok. Potem ni več toliko opravka s številnimi poedinci, temveč z večjimi skupinami približno enake dojemljivosti. Pouk postane enakomernjši in bolj zgoščen. V splošno korist se lahko izrabijo tudi izjeme, ki se ne dajo uvrstiti v nobeno skupino, kakor na primer jecaveci, v razvoju zaostali in podobni. Teh se dotaknem pozneje posebej.

Ne zadostuje pa sama vestnost, če ni hkrati tudi sposobnosti in veselja do poklica. Oboje pa more dati le ljubezen do učence in mladine in skrb za njeno prihodnost. Brez teh je vestnost šablonsko rokodelstvo, začetek birokratizma in stremušva. Samo vesten učitelj brez prilagodljive razboritosti in živih pobud je profos, ki spreminja učilnico v zapor.

Kakšnega nermisla je zmorna brezdušna naguljenost mrtvega znanja, dokazuje tale primer. Vinko Mōderndorfer, bivši šolski upravitelj, piše na strani 55. knjige »Sodobna šola«: »Naslednje se sliši kakor nekusna šala, pa se je vendar zgodilo. Učiteljica je pretiravala in ponavljala v razredu stavek: »Da bomo dobri Jugoslavi, moramo uničevati majske hroščke!« Namesto da bi razložila otrokom vzrok škodljivosti hroščev in zakaj jih je pokončavati, jim je vtepala v glavo nesmiselno frazo, katere izvira ni težko ugamiti.

»Vršiti učiteljski poklic obrtoma, podobno kakor dela to čevljarji mojster, ni ravno težko; pri mojemu ima besedo kneftra«, pravi dalje Mōderndorfer na strani 21. iste knjige. Primera drži le deloma; kajti kneftra izginja čedalje bolj in tudi čevlji morajo biti prilagojeni nogi.

Na strani 16. pravi, da je njemu bilo pravilo: »Vso čemernost, nevoljo, skrb in neveselčnost vsakdanjega življenja moram pred vstopom v razred pustiti zunaj; v razred smem le prost morečnost, ker le tako morem reči otrokom smehljajoč se, da jih

imam rad, da bo v šoli lepo in brez hudega.« Površno se sliši to vsakdanje, zajeto v globino in širino, pa dokazuje ne le velikansko težavnost, ampak tudi odgovornost učiteljskega poklica. Zatajevati v sebi vse, kar bi moglo neugodno vplivati na mladino in to dan za dnem, zahteva največjega napora umskih in telesnih sil; razboritejši otroci uganejo namreč hitro, kakšen je učitelj.

Mōderndorferjevo knjigo bi moral poznati sleherni šolnik in vzgojitelj. Pisana je s tolikim razumevanjem stvari, še bolj pa z ljubeznijo do mladine, da se ne more v tem pogledu kosati z njo nobena druga slovenska knjiga. Izšla je sicer kot »Priročnik k slovenski začetnici«, ki še išče založnika; toda vsebuje tudi sicer toliko mavega in daje toliko pobud, da ne bi smela manjkati vsaj v nobeni strokovni knjižnici. Glede celotnega (globalnega) pouka in načinov, ki ga predlaga pisatelj zanj, so nazori lahko različni, na sploh pa je uporabljenega mnogo tudi pri sedanjem, zastarelem načinu pouka. V knjigi je res marsikaj nepotrebne, kar pa njene vrednosti ne zmanjšuje. Dostaj sta jo kupila na vsakih sto učiteljev nekaj več kakor dva, šolska knjižnica pa vsaka šesta...

Razinger je tipal preprosto, vendar za tisti čas novodobno. Večkrat je začel sredi največjega dolgočasja z vprašanji, ki niso imela nobene zveze s poukom. Zdelo se mi je, da dela to za kratek čas. V resnici nas je razgibal, da smo bili vsaj tisto uro živahnejši in pazljivejši.

Izenada je vprašal učenca: »Povej, kaj hočeš postati, ko boš velik.« Za prvim je vprašal hitro drugega, tretjega, tako po vrsti kakih deset, dvanaest. Nato je začel znova po istem vrstnem redu z dopolnilnimi vprašanji. Sodim, da je delal po vnaprej določenem načrtu, katere učence bo vprašal in kaj jih bo vprašal.

Imenoma se spominjam samo nekaterih. Prvega je vprašal Gabrijela Kočevarja, zelo gosposkega učenca ki pa je bil splošno priljubljen. Odgovoril je, da želi postati zdravnik. Od gosposkih je pojasnil na nadaljnje vprašanje samo on stvarno, da ga veseli zdravniški poklic. Želje in razlogi drugih so bili bolj ali manj romantični. Eden je želel postati uradnik, da bi dobro zaslužil; drugi častnik, da bi jездil konja; tretji trgovec, ker ima njegov oče trgovino. Kočevar je res postal zdravnik.

Izbira drugih mestnih učencev je bila bolj skromna, vendar tudi ne brez romantike.

Želeli so postati vojaki, mornarji, strojevodje in podobno. Vojak je hotel postati, da bi se bojeval za cesarja; mornar, da bi videl veliko sveta; strojevodja, da bi se vozil. Za delovni poklic se ni izrekel ne eden. Vprašan, zakaj ne želi postati to, kar je njegov oče, je odgovoril učenec, sin krojača: »Ker bi moral veliko delati, zaslužek je pa majhen...« Ta je postal natakar.

Najbolj stvarni so bili odgovori kmečkih učencev. Eden je dejal: »Prevzel bom posestvo po očetu, ker sem edini sin.« Drugi: »Posestvo bo prevzel najstarejši brat, drugi pa postanemo kar že; jaz še ne vem, kaj bom.« Brez dvoma so ti le ponovili, kar so bili slišali doma.

Opazil sem, da so bili prvi vprašanci bolj ali manj v zadregi, medtem ko so nadaljnji, očitno že pripravljani, odgovarjali hitreje, toda pod vplivom prvih. Zato jih učitelj ni vprašal preveč naenkrat. Značilno je, da se nihče ni izrekel za poklic, za katerega se je bil kdaj izjavil; vsak je hotel postati kaj drugega. Pri učitelju na primer se ni nihče odločil za duhovnika, pri katehetu pa jih je hotelo postati to najmanj tretjina, a vsak pod drugim imenom: duhovnik, misijonar, župnik itd.

Se zanimivejši so bili odgovori na vprašanje, kaj kdo zajtrkuje. Razen dveh ali treh, ki so se zaradi ubožstva hranili po tujih hišah in niso imeli zajtrka, smo izjavili vsi mestni učenci brez izjeme, da imamo zjutraj mlečno kavo. Razlika je bila le pri kruhu: pri enih je bil doma zamesen, pri drugih pa kupljen. Ko je eden omenil zemlje, se je začela bahava tekma med temi, »carskimi zemljicami« in celo maslenimi rogljički. Pri tem je učitelj lahko spoznal marsikateri značaj.

Nemalo začudenje je zbudil pri mestnih Barjan z odgovorom, da zajtrkujejo pri njih mleko s krompirjem v oblicah. Pojasnil je, da na Barju pšenica ne uspeva, moko kupovati pa ne morejo. Pri nekem drugem Barjanu so zajtrkovali krompirjevo juho, turščičen močnik z mlekom in podobno. Mestnimkar ni moglo v glavo, da more biti za zajtrk kaj drugega od bele kave in kruha.

Eden Vičanov je povedal, da zajtrkujejo pri njih različno: mlečno kašo, močnik, mleko s kruhom in podobno; kava in sladkor da sta predraga; drugi zopet, da ob košnji žganec, ker več zažrejo. Našel se je tudi pri kmečkih bahač, ki je dejal: »Pri nas

jemo vsak dan klobase...« Učitelj ga je pogledal predirljivo in — nehal.

Tisti pogled mi je še danes pred očmi. Čudno, da se vtisnejo nekateri trenutki tako živo v spomin. Kadar koli sem pozneje srečal tistega fanta ali se sedaj ustavilo moje misli pri njem, vselej mislim nanj le v zvezi s tistim dogodkom. Brez dvoma je težila tudi njega vse življenje zavest, da je bil zasačen pri laži.

Prepričan sem, da se je tedaj odločil ves njegov nadaljnji razvoj. Deček, drugače marljiv in priljubljen, toda malce prevzet in častiljubljen, se je brez dvoma zavedel, da je segel predalet. Zapeklo ga je, odselej je bil tih in zaprt. Pozneje sem ga poznal kot nenavadno resnega moža, ki skoraj ni bil zmožen smeha. Da ga je tedaj postavil učitelj na samotni oder, kdo ve, kako bi bilo to vplivalo nanj? Zamolčani ukor je izklesal značaj.

Nekega dne leta 1908. sem šel s prijateljem preko Marijinega trga. Iz Prešernove ulice nama pride nasproti dr. Anton Dermota. Moj prijatelj ga ustavi, jaz pa stopim nekaj korakov naprej in počakam. Iz posameznih besed, ki sem jih slišal nehoti, sem posnel, da se menita o odboru in programatični izjavi kratko prej ustanovljenega Ljudskega izobraževalnega društva »Akademija«. Moj prijatelj je trdil svoje, Dermota je ugovarjal. Naenkrat reče ta s poudarkom: »Vi se lažete! se obrne in odide počasi proti mostu. Prijatelj strmi za njim ko zadet od strele. Cutil sem, da bi se bil najrajši pogreznil od onemogel jeze in sramu — sramu, da je bil osramočen pred menoj. Vedel je, da sem slišal. Nadaljevala sva pot brez besede. Bilo mi je nerodno, vedel sem, kaj se godi v njem. Cutila sva oba, da je ta trenutek že prej ne posebno trdno razmerje med nama dobilo usodno razpoko. Nič več ni bilo prejšnjega zaupanja.

Moj najstarejši sin je prišel nekoč iz šole: »Mama, ali je vino resstrup?« — »Res; za kaj pa vprašaš?« odvrne ona. »Učitelj je rekel,« pojasni fant, in vpraša dalje: »Ja, če je vino strup, zakaj ga pa on sam vedno pije?« Videl ga je bil namreč pogosto na vrtu bližnje gostilne, večkrat precej glasnega. Za rešitev njegove časti je bila potrebna daljša razlaga: da pije v okrepečilo po navodilu zdravnika, da ne prenese veliko, ker je bolan in slaboten itd. Zastonj: učitelj ugled je dobil — razpoko. (Dalje prihodnjie.)

Jugovzhodni blok

Pismo iz Haloz

Haloze v maju 1940.

Ustreči hočem vaši želji in napisati nekaj o naših Halozah in našem haloškem ljudstvu. Odpira se nam tu vprašanje, ki ni nič manjše od drugih važnih slovenskih vprašanj in ki bi zato moralo zanimati v enaki meri naše politike, gospodarstvenike, kulturne delavce in vzgojitelje.

Danes so moje misli predvsem pri haloškem proletariatu. Nobene strokovne organizacije nima in nobenega časopisa, ki bi branila njegove koristi. Prav je, da se ga spomnimo.

Haloški proletariati bi ločil v dve skupini: v viničarje in bajtarje. Ta dva sloja sta v veliki večini in o Halozah velja, da so pokrajina malega človeka.

Haložan se preživlja v glavnem od gojenja vinske trte, torej od pripravljanja alkohola, ki ga v tej obliki cenijo povsod na Slovenskem, pa ga tudi napadajo in pred njim svarijo. Človek bi lahko sklepal po številkah, ki jih navajajo o potrošnji vina na Slovenskem in ki gredo v milijone, da mora biti vinogradništvo prav donosno podjetje in da položaj ljudstva v vinorodnih krajih ne more biti slab. Taki sklepi pa bi bili zelo prenašljivi. Tu zavedamo ob zelo perečo točko haloškega vprašanja, ob vprašanje donosnosti vinogradništva.

Znane so cene vina po gostinskih obratih. Izpod 10 din za liter ne dobiš nikjer kaj prida kapljice. Kupna cena vina v Halozah pa se giblje okrog 3 din za liter — kupujejo ga tudi po 2 din, — cena sortirane vina pa ne preseže nikdar 6 din za liter. Odkod ta razlika med kupno ceno pri proizvajalcu in ceno v prodajni? Večina trgovcev kupuje pri nas vino po prekupčevalcih, ki hočejo imeti pri vsakem litru svoj dobiček, za trgovca in gostilničarja velja isto. Slednji seveda zvalijo občinske in banovinske, oziroma državne davke na konsumenta. Vse to je treba upoštevati, če hočemo razumeti življenjski položaj ljudstva, ki se večinoma preživlja od pridelovanja vina.

Viničarju se ni med haloškim proletariatom najslabše postlano. To so sicer družine z dokaj številnimi otroki, vendar imajo od gospodarja zastoj stanovanje in v neki meri reden dasi boren zaslužek, saj se giblje od 5 do 8 din od delovnega dne. Če se upoštevamo, da ima viničar navadno na razpolago nekaj visečih njiv pod vinogradi, na katerih prideluje najpotrebnejše: krompir in koruzo, je to za haloške razmere že precej, vsak viničar si skoraj redi kravo, včasih jo dobi od gospodarja med letom in reje in ima vsaj potrebno mleko, česar mnogi od bajtarjev skozi vse leto ne zmorejo. Skoraj vedno dobi od gospodarja tudi kurivo za zimo in je tako vsaj za najnujnejše preskrbljen. Zdjaj je prišla še viničarska uredba, ki naj bi položaj viničarja izboljšala, a je gospodarji v večini primerov ne izvajajo, tisti, ki bi pa bili v to prisiljeni, viničarja raje odslovijo in obdelujejo vinograde raje za delavci.

Slabši je položaj bajtarjev. Edina lastnina, ki jo navadno imajo, je majhna kočica z dvema prostoroma: kuhinjo in izbo, kjer jedo, spijo in prebijejo pozimi ves božji dan. Preživljajo se naši ljudje samo z delom. Povečini delajo po vinogradih, nekateri hodijo tudi na poljsko delo v dolino na Ptujsko polje. Delovni pogoji so zelo trdi: vsak dan od sedmih zjutraj in do sedmih zvečer z enournim odmorom okrog polnočnega delajo vinogradniška dela v vinogradih. Delo je seveda z letnimi časi zelo raznoliko: zdaj kopanje in prekanjanje težke ilovice, zdaj rezanje trte, skropljenje z galico, žvepljanje, vezanje in vse drugo do trgatve v jeseni.

Čim več zaslužiti in »priti čim bolj poceni skozi!« Navadno zasluži delavec, če vzamem srednji zaslužek, 7 din na dan, t. j. za 11 ur dela. Jed prinese seveda na delo s seboj — kos kruha in nekaj čebule ali česna. Pijačo — jabolčnik ali slabše vino — da gospodar.

Naše družine so številne. Okrog deset udov navadno štejejo. Za delo štejejo od vsake družine navadno štirje ali pet ljudi. Ostalo so otroci, ki morajo v šolo, če niso še mlajši. Eden od družine mora navadno na zastojno delo, s katerim odslužuje na polju najete njive ali celo bajto. Tako delajo in služijo največ štirje člani družine. Naredimo sedaj kratak, a zanimiv in potreben račun. Če delajo štirje od hiše in zaslužijo (v najboljšem primeru) 7 din vsak od delovnega dne, znaša skupen zaslužek celih 28 din na dan, tedensko 168 din in mesečno okroglo 590 din. In s tem denarjem je treba plačati obleko, obuvajo, hrano in vse, kar se potrebuje taka velika družina. Pri osemčlenski družini bi prišlo po tem računu na vsakega člana na mesec okroglo 74 din in na dan 2,50 din.

Ziveti ob takšnem zaslužku se pravi čudeže delati, kajne?

Temu zaslužku in bornim pridelkom na najetih njivah primerno je tudi življenje našega človeka. Prav na kratko, a brdko resnično: soli ne uporablja, o zabeli sploh ne govori, glavna hrana je krompir in koruzni močnik. Svetijo si, kakor nekaj, s trskami. Zdravstveno stanje je, kakor pravijo ljudje, ki se s tem vprašanjem bavijo, pri nas baje najslabše v vsej Sloveniji. To vem, da je mnogo jetike in da naši ljudje umirajo navadno v najboljših letih.

K vsemu temu prihaja še brezposelnost

Adam Pribečević je objavil v »Novi Riječi« sestavek, v katerem razmišlja o južno-vzhodnem bloku — to je o bloku balkanskih držav s Turčijo in Madžarsko — in ugotavlja stvarna dejstva, proti nekaterim napačnim tendencam in predstavam, ki motijo in ovirajo ustvarjanje tega bloka.

Pred vsem ugotavlja, da v tem bloku niso opravičene panslavistične tendence, ker predstavljata obe južnoslovanski državi v njem samo 28% prebivalstva, torej niti tretjine. Površine pa zavzemata celo samo 20%. Panslavistične tendence bi vzbudile nezaupanje ostalih južnovzhodnih narodov proti takšnemu bloku in ga že v kalu zadušile, kar pa se ne sme zgoditi, ker edino takšen blok nam poroščuje za svoboden naroden obstoj.

pozimi, ko ni nikjer pravega dela in zasluzka.

To bi bil v hitrih in glavnih obrisih položaj haloškega proletarata. Saj je resnično in kar neverjetno težek, kajne? A verjemite mi, da je tako! Za te ljudi nimamo nobene uredbe o minimalnih mezdah, o socialnem in zdravstvenem zavarovanju in podobnih pridobitvah industrijskega in ostalega delavstva v Sloveniji. Vsega tega bi bil naš človek krvavo potreben, a bog ve, kdaj pride čas, ko se bo začelo reševati to poglavje slovenskega vprašanja. Haložan.

Ing. econ. Lojze Pipp:

Racionalizirajmo tudi našo javno upravo in javno gospodarstvo

Čeprav so prizadevanja po racionalizaciji, to je logični in premišljeni organizaciji dela ter ureditvi in vodstvu obratov ter uprave za olajšanje in poplenuitev umske in telesne delavnosti človeka ter povečanje donosnosti stara že nekaj desetletij, nahajamo v večjem delu naše uprave in javnega gospodarstva še vedno razmere, ki nikakor ne kažejo na to, da živimo v sredini stoletja, v katerem je racionalizacija postala nekakšen simbol napredka. Imobiliziranje znatnega dela našega narodnega gospodarstva in nezadovoljiv razvoj velikega dela preračunov naših samouprav, kljub temu pa neprestano padanje realnega zaslužka velike večine naših javnih uslužbencev na eni strani ter padanje veselja do dela na drugi strani, so logični in edino mogoči nasledek razmer, v katerih živimo.

Kolikor je del našega zasebnega gospodarstva prislunil prizadevanju nove dobe in dosegel pri tem prav zadovoljive uspehe, je pa v naši upravi in v našem javnem gospodarstvu, po večjem delu, ostalo vse pri starem. To kljub temu, da sta vprav javna uprava in tudi javno gospodarstvo dvakrat poklicana k reševanju tega vprašanja. Prvič kot nosilec oblasti, ki morata skrbeti za obče dobro svojega prebivalstva, drugi pa zato, ker mora tudi javna uprava danes skrbeti za čim bolj koristno uporabo produkcijskih in drugih sredstev, s katerimi razpolaga v okviru vsakoletnih preračunov.

V izvrševanju poslov za dvig življenjske ravni svojega prebivalstva mora oblast gledati na znosno razmerje med koristimi posameznikov in skupnosti. Na drugi strani pa mora oblast s finančnimi in moralnimi sredstvi podpirati prizadevanja gospodarstva po racionalizaciji in to v obliki svetovalnic za poklice, poklicne izobrazbe, delitve dela, specializacije, primerne mehanizacije, normalizacije in standardizacije. Od pobud in premišljenega dela na omenjenih področjih zavisi količinska in kakovostna konkurenčna sposobnost vsega rokodelstva in industrije. Z nepretirano in pametno propagando ter podporami more oblast na področju mehanizacije obratov zelo ugodno vplivati na potrebne izpopolnitve in na izboljšanje obstoječih naprav v obrti, industriji in v kmetijstvu. Pri vsem tem pa je treba omejiti pretiravanja, ki vodijo do prekomernih investicij produkcijskih sredstev in k nadprodukciji blaga, na drugi strani pa h kronični prenasičenosti delovnega trga. Z normalizacijo in standardizacijo pa moremo doseči poenostavljenje in zboljšanje v obratih in priti do potrebnega reda v proizvodnji. Primerna gospodarska osreditev podjetij in sodobno trgovsko poslovanje so nadaljnja sredstva za racionalizacijo, ki pa mora biti zakoreninjena v osnovah našega gospodarskega in kulturnega življenja.

Na področju javne, zlasti gospodarske uprave in javnega gospodarstva bi bilo predvsem gledati na to, da vpeljemo v pisarne in obrate preizkušene sodobne delavne metode, ki pridobivajo na vrednosti in pomenu na vseh področjih sodobne človeške dejavnosti. Danes se javna uprava nikakor ne sme omejiti le na »vladanje«, temveč mora upravljati v novodobnem pomenu besede. Slediti mora razvoju gospodarstva, ki vedno bolj prepleta medsebojna razmerja prebivalcev. Zato današnja uprava ne sme izgubiti smisla za celoto in za stvarnosti življenja ter pasivno gledati na potrebe in prizadevanja vsega gospodarstva. Prav zaradi tega ne sme odklanjati napredka, podpirati pomanjkanje pobude in neodločnosti, vztrajati na preživelih oblikah in predpisih ter zavlačevati poslovanje z nesodobno organizacijo dela. Nosilci sodobne javne uprave se morajo zavedati, da predstavljajo sestavni del stroja, ki giblje vse naše gospodarsko in kulturno življenje.

Pri tem moramo zlasti opozoriti na vedno bolj obsežno dejavnost javne uprave na številnih področjih praktičnega gospodarstva. Nove smeri javnega življenja kažejo na potrebo vedno bolj obsežne dejavnosti javne uprave na vseh važnejših področjih praktičnega gospodarstva. Zato že s teh vidikov ne smemo prezreti vrednosti in ugodnih nasledkov, katere bi mogli pridobiti s smotrnim delom na področju racionalizacije, ki bi pa seveda ne smela obsegati le gospodarske in tehnične strani oblastne dejavnosti. Ne povemo ničesar novega, če dvignemo glas proti istovetnemu nacionalizaciji z mehanizacijo, tekočim trakom ali motorizacijo. Prava racionalizacija ne sme običati v tehniki, temveč mora predvsem upoštevati potrebe in zahteve našega celotnega gospodarskega in socialnega življenja.

Prav tako bi se racionalizacija javne uprave in javnega gospodarstva ne smela omejevati le na zunanje ali le na notranje poslovanje, temveč bi morala obsegati smotrna prizadevanja in dela na obeh področjih javno upravne in javno gospodarske dejavnosti. Podroben študij tega vprašanja in primerni ukrepi bi v znatni meri odstranili marsikatero nedostatek v naši upravi in v našem javnem gospodarstvu, ki neugodno vplivajo na kulturni in gospodarski razvoj našega naroda.

Kdor razmere pozna, ne more trditi, da se efekta dela naše javne uprave in javnega gospodarstva ne bi moglo povečati!

Naš položaj je težak, toda brezupen ni. Štiri balkanske države so že v bloku. Treba je pritegniti tudi Bolgarijo. Če pa se ne bo hotela odpovedati svojim sanstefanskim ciljem, je treba delati tudi brez nje.

Vesile se za zdaj izključujejo druga drugo na Balkanu — dve pa tako nimata aspiracij na Balkanu. Če bi se ostale velesile sporazumele o razdelitvi Balkana, bi bilo to pogubeno zanj, toda Pribečević misli, da se ne bodo mogle. Če pa bi se vendar le zgodilo, je zmotno misliti,

Če bi bila demokracija poražena, pa od odločitve v prihodnjem boju med tistimi, ki si bodo delili plen. Seveda bi mi ob sporazumu o razdelitvi Balkana ne smeli ostati pasivni.

Takšno gledanje na vprašanja jugovzhoda in na južnovzhodni blok je po Pribečevićem mnenju edino pravilno.

GOSPODARSTVO

Narodna banka in naše gospodarstvo

Zagrebska »Nova riječ« zahteva v nekem sestavku o devizni politiki posebno samostojno podružnico Narodne banke za Hrvaško. Ta podružnica naj bi imela pravico, da samostojno razpolaga z gotovino, ki prihaja iz zamejstva, in brezpogojno samostojnost za nadziranje izvoza za Hrvaško. V oporo svoje zahteve navaja primer, kako je bil izvoz orehovih debel prepovedan v klirinške države, ker je na ta način hotela dobiti država devize. Vsa proizvodnja teh debel pa je bila pripravljena za klirinške države. Zaradi nemogočnosti izvoza in ker se države s svobodno valuto niso pulile za ta debela, je propadalo blago, padala je proizvodnja, padale so tudi cene. In ko je bila cena dovolj nizka, so pokupili les špekulanti, ki imajo za take stvari zmeraj, recimo, dober nos. Ko so pa špekulanti debela pokupili, je bil zdajci izvoz dovoljen. Tako so trpeli proizvajalci, trpelo je posebno delavstvo, prikrajšana je bila država, samo špekulantom je bilo pomagano.

»Trgovski list« navaja ta sestavek in pripominja:

Enako ko Hrvat, moremo tudi mi zatevati, da dobi Slovenija posebno samostojno podružnico Narodne banke v Ljubljani. Poleg tega pa moramo zahtevati še to, da bo tudi v Ljubljani urejal uvoz samostojen uvozni odbor. Mnogokrat smo že opozorili na velikansko škodo, ki jo imajo naši gospodarski ljudje, ker ne dobijo uvoznih dovoljenj iz Beograda. V spominu je še drastičen primer, ko je trgovec s kolesi na svojo prošnjo za dovolitev 200 tisoč frankov dobil dovoljenje le za 2000 frankov. Ali naj od prodaje dveh revnih koles živi vse leto? Pri tem je značilno to, da so istočasno dobili v Beogradu mnogo manjši trgovci z lahkoto vsako zahtevano uvozno dovoljenje in da so se morali ljubljanski trgovci posluževati teh ljudi, če so hoteli priti do blaga. Podobne prizožbe so tudi na dnevnem redu iz ust trgovcev z avtomobili. Na ta način se dela našim ljudem silna škoda, ki se nikakor ne more opravičiti.

Zato je popolnoma utemeljena zahteva, da dobi iste pravice glede devizne politike kakor Zagreb tudi Ljubljana. Prav tako pa tudi zahteva, da ne bo imela ljubljanska podružnica Narodne banke manjše samostojnosti ko zagrebska podružnica. Ne iz kakšnih političnih razlogov mora Slovenija to zahtevati, temveč iz stvarnih gospodarskih, ker je edino na ta način zagotovljena Sloveniji gospodarska enakopravnost, naši gospodarski ljudje pa obvarovani pred škodo.

K tem pripombam »Trgovskega lista« bi še mi nekaj pripomnili.

Brez dvoma bodo Hrvatje prav v kratkem dosegli, kar zahtevajo, pri čemer je treba poudariti, da se je Narodna banka tudi že doslej, še celo pred sporazumom, veliko bolj ozirala na zahteve hrvaškega gospodarstva kakor na slovensko. Kljub temu, da smo bili Slovenci zmeraj na kakšen način pri vladi, si nismo znali pridobiti nobene veljave, saj so se naši vodilci rajši pehali za kakšne malotne osebnosti ali strankarske zadeve. In skušnjava uči, posebno kar se tiče »napredka« našega samoupravnega vprašanja, da bo tudi pri gospodarski politiki Narodne banke ostalo vse pri starem.

Razširjenje tržaškega pristanišča

V italijanskem državnem preračunu je predvidena vsota 60 milijonov lir za zgraditev odnosno razširitev pristanišč v Trstu in Palermu. — (Istra, 6. VI. 1940.)

Slovenska materinska praznovanja na Koroškem

Slovenska materinska praznovanja ostanejo prepovedana. Prepoved je dejelni glavar zastopniku Slovenske prosvetne zveze objasnjal tako, da je bil letošnji materinski dan v Nemčiji 19 majnika in da je materinska praznovanja izvedla organizacija N.S. Frauenschaft. (Koroški Slovenec, 5. junija 1940.)

NAŠE REVIIJE

„SLOVENSKI JEZIK“

Prva dva zvezka tretjega letnika glasila Slavističnega društva predstavljata spet kar cel zbornik razprav s področja slovenske literarne in kulturne zgodovine ter jezikoslovja. Obsegata 192 strani in tvorita bogato knjigo, ki bo v veselje ne samo slavistu, marveč vsakomur, ki ga zanima življenje slovenske besede.

Slavistično društvo je posvetilo to knjigo prof. Kidriču ob njegovih šestdesetletnici in tako izkazalo spoštovanje njegovemu znanstvenemu delu, ki ga danes v njim vred opravlja že cela vrsta njegovih učencev, zastopanih tudi v tem zvezku. Kidričevo podo- bo je pokazal v posebnem sestavku A. Ocvirk in orisal njegovo petintridesetlet- no delo za slovensko slovstveno zgodovino in kulturo. Njegovo delo predstavlja na do- kumentih zidano sintezo, za katero je bilo treba upoštevati vse komponente, ki obliku- jejo slovenske pojave. Na novih dejstvih, ki jih je odkril, in z novo metodo je orisal dobo do 19. stoletja — pismenstvo, reforma- cijo, protireformacijo, prerod, Prešerna. Kid- rič je pri nas utemeljil kritično metodo v starejši slovstveni zgodovini. Sadovi nje- govega bogatega dela so številni, saj ugotavl- ja Mirko Rupel 344 objav, ki obsegajo 18 strok. M. Murko govori v zanimivi raz- pravi o Indiji slovenskih narodnih pesmi, v katerih so sledovi starejših tujih del, mar- sikaj v njih pa sloni na svetopisemski apo- krifni literaturi, ki je bila prevedena v cer- kveno slovanščino, bolgarščino, ruščino, sr- bohrvščino. Vir za predstavo o Indiji pa je zlasti Epistola presbitera Janeza in roman Aleksandra Velikega, preveden v Bolgariji. Vendar je slovenski ljudski pesnik bajne predstave o Indiji ponašal. Prof. dr. Rajko Nahtigal objavlja prvi del razprave o Sreznjevkega objavi Mlade Brede in zilj- skega »reja« v zborniku petrograjske akade- mije (1852—6), za katerega je dobil sloven- ske pesmi od Zaklja-Rodoljuba Ledinskega, ko je popotoval 1841 po naših krajih. Srezn-jevski je znan kot lingvist, ki je pisal o naših narečjih in jih znanstveno razvrstil. (Glej Ramovš, Dialekti, XXV. sl.) Prof. Ra- movš je napisal razpravo k naglaševanju slovenskih pridevnikov in podal v njej krat- ko oblikovno in akcentsko razvojno sliko pridevnikov. Nekeč je pridevniška sklanja- tev imela isto naglasenje kot pslov. določna sklanjanje z izjemo dveh sklonov (nom., acc. sg.), pozneje pa so se skloni križali med do- ločno in nedoločno obliko in prvotna eno- stavnost ni bila več tako jasna. Naglas pa se je še bolj poenostavil. Določna oblika je dialektično splošno dobila protetični ta- (ta- stari), kar ni bilo posnemanje nemškega spol- nika. Purizem, ki tega ni vedel, je to obliko izločil. V živi govorici so se posamezni ak- centski tipi po premikih akcentov in analogi- jah združili, pri čemer je zlasti posredo- vala oblika nom. sg. fem. Danes je slika zelo enostavna: nedoločna oblika ima ra- stoči poudarek, določna padajoči. Po ak- centski obliki nom. sg. fem. se ravna vsi kosi skloni in tudi določna oblika nom. sg. masc. Knjižni jezik se ravna po tej normi. — Krajši prispevek Ivana Grafenauerja obravnava pripovedko o medvedu in divjem možu v različnih zapisih, ki je stara inačica vseevropske pripovedke. — Imena za denar na Slovenskem je obdelal Stanko Bunc. Na- vaja in razlaga tuja in domača imena ter jih deli po barvi, številkah, podobah, kraju, kovini itd. Zanimivo razpravo je napisal na podlagi slovarjev, pregledal je leposlovna dela največjih avtorjev, poizvedoval pa je tudi med ljudstvom. — Proforska teza F. Vide Vrtočeve o Megiserjevem slo- varju je objavljena kot dokaz, da je Me- giser uporabljal Dalmatinov Register in Bo- horičevo gramatiko. Na razpravo je opozoril že Breznik v razpravi Slovenski slovarji (1926). — Pohlinovo delo Bibliotheca Carnio- liae je kritično pregledala Ruša Mahkota in pokazala, da se v tej bibliografiji slove- niščne produkcije do konca 18. stoletja zr- cali sicer prerodna misel, da pa Pohlin ravn- a zelo nekritično in ne pozna važnih del, da rad kombinira čisto svojevolično itd. To njegov seznam slovenskih pisateljev in njih del občutno kazni. — A. Gspan primerja Linhartovo Zupanovo Micko z Richterjevo predlogo in dokazuje, da je Zupanova Mic- ka prevod, vkljub lokaliziranju na Gorenj- sko in vkljub nekaterim spremembam. Snov in vsebina sta ostali isti, pri Matičku pa je izvirna tvornost tudi tu vidna. — V raz- pravi Primčeva predavanja na graškem lice- ju dokazuje Breda Milčinski-Slod- njak, da Primčeva delo ni bilo samostojno znanstveno delo, da pa ima preroden po- men. Njegova predavanja niso izvirna, pač pa dobra kompilacija zanesljivih virov. Če bi mu bila njegova umska bolezen prizame- sla, bi vseeno ne bil dal ne vredne slovnice ne slovarja, koristil pa bi bil kot učitelj slove- niščine in pomagal prerodu. — Václav Bu- rian govori o Matiju Copu kot byronistu, ki je svoje zanimanje in znanje o tem ro- mantičnem pesniku in junaku posredoval tudi drugim, kar je videti zlasti iz kores- pondence z Italijanom Saviem. Imel je v evidenci vse, kar je bilo mogoče dognati o Byronovi poeziji in njenem odmevu po sve- tu — in je bil v tem svetovni, zahodnoev- ropški strokovnjak. Prešernov prevod Pariz- zine je gotovo nastal pod njegovim vplivom. — Dr. N. Preobraženski pokaže na dva odmeva Nodierovega slovenskega jun- aka Sbogarja pri Puškini in Lermontovu. Ti- ne Debeljak razpravlja o Puškinovi prav- ljici o ribiču in ribici, ki ni ne ruska in ne srbska, marveč jo je dobil od Grimma s po- sredovanjem francoskega prevoda — čeprav so jo imeli za pristno rusko pravljico in je

Puškin s trditvijo, da je ruska, zagrešil mi- stifikacijo Mériméjevega kova. — Docela novo mnenje o Koršu, prevajalcu Prešerna v ruščino, podaja A. V. Isačenko. Očita mu, da ni čutil, kako je njegova izdaja v tedanjem pesniškem okolju nesodobna, ker tedanja ruska lirika ni imela čuta za po- krajinsko in prirodno preprostost in intimno pesnikovo usodo, kot je Prešernova. Korš je bil teoretik verza, ne pa pesnik, zato slabo prevaja in nima čuta za pravo besedo. — Novost v poglavju slovenske estetske ana- lize je razprava Ritem pri Pešernu, ki jo je napisal Tine Orel. Njen predmet je de- skriptivna in stilistična stran Prešernovih rit-

mov, ritem kot izrazno sredstvo, razmerja med vsebino in ritmom. Orel se metodično naslanja na Mukačevskega, Sarana in Bün- teja. Razprava spada med najzanimivejše v tej knjigi. — O »Slovenki« pod uredništvom Marice Nadlišek Bartolove, ki je letos umrla, piše Marja Boršnik Skerlak. — V Zapiskih priobčujejo razne drobne pripombe A. Breznik, dr. P. Strmšek, L. Legiša, H. Turk, V. Novak, R. Mole.

Ta površni pregled sam dovolj pove o vse- binskem bogastvu prvih dveh letošnjih zvez- kov. Slovenski jezik se naroča pri Slavistič- nem društvu v Ljubljani.

J. Udovič.

KULTURNI PREGLED

Poročilo iz ljubljanske drame

Predstava Gogoljevega Revizorja v naši drami je služila hkrati v proslavo 40 letnice odrednega dela člana naše drame g. Daneša. Klasična komedija je v režiji dr. Bratka Krefta poleg svoje literarne dovršenosti in etične teže nudila eno najskladnejših pred- stav letošnje dramske sezone. Skrbna reži- serjeva roka ni delala nobenega nasilja pi- sateljevi misli, marveč ji je zvesto sledila in s pravih ustvarjalnih užitkom in iznajd- ljivostjo postavila na oder naše drame no- tranje zaključeno podobo ruske provincialne uradniške družbe pred stoletjem v vsej nje- ni človeški goloti z dosledno komediografsko brezozimnostjo. Režiser je posvetil prav tako veliko pozornost in vneto drobnim vlogam igralcev, ki ne posegajo s tako silo v tok dejanja, kot nosilec komedijske teže in s tem ustvaril na odru enotno, ubrano igro skladnih, prepričevalnih postav in si- tuacij. Mislim, da se ne motim, če štejem Revizorja za letošnjo najbolj enotno in do- gnano predstavo naše drame po homoge- nosti igralcev v osnovnem gledanju, notra- njem ustrojenju in zunanji igralski ubra- nosti. (Sledita ji Striček Vanja in precej Ka- cijanar).

Po odhodu g. Cesarja, ki je z vlogo gla- varja Antona Antonoviča podal eno svojih najuspešnejših dinamičnih odrskih likov, je vsa predstava zelo, zelo trpela na skladni odrski podobi. Nadomestoval ga je g. Mar-

kovič, člen zagrebškega gledališča. Njegova igra je zajemala iz povsem druge odrske usmerjenosti, in kakor je bila sama po sebi sproščena, celo nevezana na tekst, skrajno preprosta in življenjska ter v čudovitem soglasju z jezikom, ki ga je gost iz dneвне govornice obdržal na sceni, pri tem pa je neusmiljeno razbila enotno odrsko podobo umetnine na dva bistveno različna svetova. Na eni strani gost, na drugi naši ljudje, do kraja zvesti tekstu, malce togi in linearni včasih, vendar pa do skrajnosti prevzeti od režiserjeve misli, ki je delu dala razgibano, živo, ubrano odrsko podobo. Razumljivo je, da med enim in drugim ni bilo prehodne poti. Upamo, da nam bo uprava naše drame nudila v prihodnji sezoni še Revizorja z g. Cesarjem.

*

Kot kronisti beležimo še šolsko predstavo klasične gimnazije, Cankarjevo dramo Ja- koba Rudo. — Ker predstave te vrste ne spadajo med resno, dosledno umetniško odrsko delo, ampak bolj med šolske predstave kot n. pr. akademije, saj jih ne rodi in ne pogaja umetniško hotenje, je strokovno ocenjevanje povsem odvečno. Lepo in pri- merno pa je, da so si višješolci klasične gim- nazije izbrali vprav Cankarja za izvenšolsko delo in se ga lotili z velikim prizade- vanjem in prepričevalnostjo. dr. K. V.

Plesna produkcija šole M. Vidmarjeve

v operi 10. t. m. nam je nudila lep, intimen večer. Vztrajno tiho delo edine slovenske umetniške plesne šole pod vodstvom plesne pedagoginje Mete Vidmarjeve je zelo za- služeno toplo priznanje. Nastopilo je pet učenk, ki so nosile težo programa, in naj- mlajše. Solidno in plesu zvesto klavirsko spremljavo je priredil mladi konservatorist J. Osana, ki je tudi spremljal vse plesne točke. Nedvomno je tu že skrajni čas, da se serioznemu, poštenemu delu prve sloven- ske umetniške plesne šole da primeren polo- žaj in mogočnost neoviranega dela v okvi- ru, ki omogoča razvoj vsestranske sloven- ske odrske kulture. K. B.

G. profesorju F. Vodniku

Po »Ugovorih in popravkih« v »Slovencu« od 11. t. m. sem v zadregi, ker ne vem, kako naj bi polemika ostala za kulturne razmere še na kolikor toliko dostojni višini.

Predvsem g. Vodnik ni ovrgel niti enega izmed mojih argumentov, ki sem jih nava- jala njemu v odgovor v zadnji številki »Slo- venice«. Izgovor, da je šele »post festum« izvedel, kdo je kritiko napisal in s tem za neutemeljenost svojega izpada, ne drži. Gos- pod Vodnik je to vedel po osebnem razgo- voru med nama že 31. maja, medtem ko je njegov izpad v »Slovencu« izšel šele 5. ju- nija. Če je oddal pred tem v tiskarno, bi moral zadevo dodatno popraviti.

Ošlak Ferdinand:

Spomini na osvobodilne boje za Štajersko in Koroško v letih 1918-1920

(Nadaljevanje.)

Deset let po popisnem dogodku sem na- šel na neki ladji v Tihem oceanu ob čilski obali Slovenca, v katerem sem spoznal mo- ža, ki je bil kot vojak soudeležen pri name- ravanem napadu na radgonske talce. Pri sladki limonadi, deset tisoče kilometrov da- leč od domovine, na odprtem morju Veli- kega oceana sva obudila spomine na rad- gonske boje in vse, kar je bilo z njimi v zvezi in kar je bilo takrat že celih 10 let za nami. Ugotovila sva žalostno dejstvo, da je tudi nama kakor večini najinih takratnih sobojevnikov naša domovina za naše, v času njenega rojstva izkazane ji usluge stisnila popotno — včasih so rekli tudi beraško — palico v roke ter naju prisilila, da sva mo- rala s trebuhom za kruhom, ker ga doma nista našla. Obhajala sva tam na širokem morju desetletnico grenkosti in razočaranja. V tistem letu, ko so doma z vsem pompom praznovali prvo desetletnico osvobodjenja in to največ tisti državljani, ki jim je domo- vina potem, ko je bila že osvobodjena in po- mirjena, omogočila lepe, urejene eksistence, ki pa niso bili z nama v Radgomi itd., da bi bili, kakor sva midva, sovražniku prostovolj- no držali glave za tarčo, sva plavala kot dva izgubljena sinova-brezdomovca po raz- dviganjih valovih širnega oceana za srečo,

ki so jo pri nas doma našli v prvi vrsti tisti, ki so se za domovino najmanj žrtvovali.

Naredniku Gospodariču je dimnik kot skrivališče rešil življenje. — Tragična Gos- podaričeva smrt zaradi družinskih nesreč.

Stotniški narednik Gospodarič je v noči od 3. na 4. februar l. 1919. zaradi obiska svoje žene, ki je prišla iz Maribora, pre- nočeval namesto v vojašnici v radgonski gos- tilni »Bräuhaus« (pivovarni), ki je ležala v Dolgi ulici blizu hotela »Oesterreich« in Mestne hranilnice.

Ko ga v zgodnji jutranji uri prebudil bit- ka, opazi pred gostilno na ulici cel vod so- vražnih legionarjev, ki so se pripravljali, da vderejo v gostilno, ker so po svojih vo- hunih zvedeli, da prenočuje v njej neki slo- venski častnik ali narednik.

Gospodarič je seveda na prvi pogled pre- sodil nevarnost, v kateri se je nahajal. Časa za premišljevanje ni bilo. Svojo ženo, ki je vsa prestrašena čakala, kaj da bo, je v nekaj besedah poučil, da naj reče, če jo spoznajo, da je njen mož v vojašnici, in med tem že zbeži kakor zajec, če zasliši pse, s hlačami in bluzo v rokah na pod- strešje, da bi se tam skrila. Zena je bila še toliko prisebna, da je v posteljo med žim- nice skrila še sabljo, preden so napadali priropotali do njenih vrat, kjer jih je, ko so videli, da je sama, kmalu odpravila.

Gospodarič je med tem pribežal na pod- strešje, kjer je mrzlično iskal prostor, kamor bi se lahko skrila. V svojo največjo grozo ni našel skrivališča, ki bi mu bil zaupal svojo glavo. V zadnjem trenutku, ko je že slišal glas svoje žene, kako se pogovarja z na-

Našim prijateljem in naročnikom! Vabi- mo in prosimo Vas, podprite prizadevanje izdajateljev lista, da napravijo iz »Slove- nije« res sodoben slovenski obzornik in res- nično zrealo hotenja slovenskega razumni- štva. Pridobivajte nam novih naročnikov. Vsak nov naročnik nam je dragocen. Na- predek lista naj Vam postane srčna zadeva. Vsi hočemo isto: hočemo da predstavlja »Slovenija« slovensko vest, občutljivo za vse, kar se na Slovenskem dogaja, hočemo, da nam ustvari trdno idejno in stvarno osnovo za skupno delo, hočemo, da kaže pot do ra- zumevanja velikih miselnih, socialnih, go- spodarskih in političnih presnavljanj, sredi katerih se nahaja današnji svet. Vsi hoče- mo in pričakujemo od nje isto, a brez žrtve ne gre. Zato se spomnite ob vsaki priliki našega lista, sporočite nam svoje želje glede njegovega urejevanja in iščite nam novih prijateljev.

kazeta dve veliki oljnati kompoziciji zgo- dovinski prizor ob ustoličevanju koroškega vojvode na Gosposvetem polju in bitko »za staro pravdo« leta 1573. na Krškem pol- ju. Manjši sliki predstavljata prihod Slo- vencev v današnje domovino in podpisaj- ske deklaracije. Dekorativnega značaja so tri supraporte, ki so mišljene le kot ločila med slikami. V obeh stranskih sobah pa je nakopičeno študijsko gradivo, pomožne ris- be, kartoni in barvne skice za to veliko delo.

Površnost

Ze lansko leto smo morali nekoč zazna- movati površnost, s katero poroča »Planin- ski« vestnik« tudi o važnih stvareh. Takrat je na primer prestavil Kitajski Turkestan iz srednje Azije nekam na skrajni vzhod, menda tja zad za Kamčatko ali Priamurje. Hkratu pa je tudi pokazal, da mu je do- mače planinsko zemljepisje prav tako tuje, ko je ugotovil, da so imeli neki planinski ponesrečenci s Presedljava najbližje na Ko- roščico (kar je enemu prineslo smrt), ne pa v dolino (ki bi mu bila gotovo rešila živ- ljenje).

V letošnji peti številki poroča »Planinski vestnik« o švedskem zborniku »Svenska Tu- ristföreningens Arsskrift 1940«. Ta naslov prevaja poročevalec »Letopis Švedske tuj- sko-prometne zveze«. V resnici pa pomeni beseda »Turistföreningen« turistično ali po- potno društvo. Njegov namen in naloga sta torej natančno ista kakor različnih alpin- skih ali planinskih društev pri nas. Svedi- pač Alp nimajo — torej izrazito kulturna in vzgajajoča, ne pa morebiti gospodarsko-pri- dobitna. Razloček med njim in kakšnim švedskim tujsko-prometnim ali turističnim društvom je potemtakem najmanj isto kakor pri nas na primer med Slovenskim planin- skim društvom in Gostilničarsko zvezo. Raz- loček torej, ki bi se ga moral zavedati vsaj obzornik, ki hoče v planinstvu voditi.

Nihče ne more zameriti piscu, če švedski ne zna. A zameri mu lahko vsak po pravici, če poroča o stvareh, ki jih ne zna in ne pozna. Tako bi torej rekli, kadar pride »Planinskemu vestniku« spet na misel, da »poročal« o kakšni knjigi, naj se vsaj pre- priča ali da poučiti, kaj pravi naslov.

Posebno fletkano se bere v tem poročilu takšne stavek:

»Vse je v publikaciji solidno, kakor na- rod, iz katerega izhaja.«

Ta ugotovitev bi se pa dala še imenitno spoplotiti. In ker poročevalec ni utegnil, storimo to mi. Na primer takole:

»Ta solidna vsebina pa dobiva adekvaten izraz v blestečem stilu, ki priča tako o iz- vrstnem poznanju materije, kakor o sijaj- nem obvladanju švedščine.«

T. M.

Urednik in izdajatelj: Vitko Musek, Ljubljana